

Роль держави в утвердженні традицій добросусідства

Процес історичного розвитку людства здавна був обтяжений як локальними, так і більш глобальними етнічними конфліктами, релігійними війнами, спробами формування моноетнічних держав та уніфікації культурного простору. Однак, поступово утвердилось гуманістичне розуміння унікальності кожного етносу, кожної людини незалежно від їхнього етнічного походження, релігійної належності, ваги й місця в етноконфесійній структурі суспільства.

Для держав, переважна більшість яких є поліетнічними, набуває надзвичайної ваги проблема пошуку і впровадження механізмів, які б дозволили досягти *необхідного балансу між стабільністю суспільства, що вимагає певної уніфікації, та, одночасно, збереження його поліетнічності та полікультурності.*

**Під час церемонії відкриття
IV Регіонального фестивалю «Райдуга мов»**

Поліетнічний склад населення України, бажання розбудувати правову демократичну державу висунули на перший план перед нашою державою, відразу після проголошення її незалежності, **завдання ефективного забезпечення прав осіб, які належать до етнічних меншин.**

Аналіз чинних міжнародно-правових актів дозволяє окреслити основні стандарти прав національних меншин, визначивши серед них передусім **право на збереження своєї ідентичності; мовні, освітні та культурні права.** За своїм змістом вони, зокре-

ма, передбачають, що особи, які належать до національних меншин, мають право активно брати участь у культурному житті, зокрема з метою збереження та розвитку своїх культурних і релігійних традицій і надбань, мови тощо. Держава, в свою чергу, повинна вживати заходів щодо створення сприятливих умов для виявлення особами, що належать до таких меншин, характерних рис культури, мови, релігії та традицій, забезпечувати можливість вивчення та поширення знань про історію, традиції кожного народу.

З урахуванням зазначених міжнародних стандартів у сфері захисту прав національних меншин, а також власного історичного досвіду в Україні сформовано законодавчу базу, яка враховує існуючі загальносвітові тенденції в сфері правового забезпечення етнонаціональних та міжконфесійних відносин. Найвагомішою складовою системи гарантій реалізації прав етнонаціональних меншин є конституційні положення, що забезпечують таку реалізацію найвищою юридичною силою Основного Закону держави. Так, **стаття 11 Конституції України**, зокрема, визначає, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх народів і національних меншин України. **Стаття 24 Конституції** забороняє встановлення привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, релігійних та інших переконань, етнічного походження, за мовними або іншими ознаками.

Ці положення конкретизовані та розвинуті в **Законах України «Про національні меншин в Україні», «Про мови в Українській РСР», «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року», «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин» та «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин»**.

Завдяки цьому за роки незалежності у нашій державі було створено юридичні умови для формування єдиної системи забезпечення реалізації прав національних меншин. До неї, зокрема, крім вже зазначених міжнародних і вітчизняних правових актів, можна

віднести також підзаконні акти державних органів виконавчої влади; систему державних органів загальної та спеціальної компетенції, до сфери повноважень яких відносяться питання реалізації державної етнополітичної політики; систему громадських об'єднань національних меншин, покликаних сприяти задоволенню їхніх національно-культурних потреб та збереженню власної етнічної самобутності; цільові програми, спрямовані на розвиток національних меншин, тощо.

У цьому контексті, відповідно до *Указу Президента України «Про план заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи»* від 20 січня 2006 року №39/2006, передбачено подальше удосконалення існуючої політико-правової бази

регулювання етнополітичних процесів, у тому числі наголошено на необхідності адаптувати національне законодавство до відповідних міжнародно-правових документів у сфері міжетнічних відносин та захисту прав меншин, зокрема Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

У фестивалі колядок, що відбувається у Всеукраїнському Центрі болгарської культури, беруть участь представники різних національностей

Слід зазначити, що державна політика стосовно національних меншин знаходить своє практичне втілення саме на регіональному рівні, адже саме тут викристалізуються конкретні проблеми та ведеться пошук шляхів їх вирішення. Саме тут апробуються на ефективність і доцільність законодавство та державно-управлінські механізми.

Одним з показових в цьому сенсі є **поліетнічний Одеський регіон**, який межує з Румунією і Молдовою, має морський кордон з

Туреччиною і Болгарією, тобто з країнами, які є історичною батьківщиною найбільших діаспор не тільки Одещини, а й у цілому Україні.

За даними *Всеукраїнського перепису населення 2001 року*, на Одещині, при чисельному переважанні українців, проживають представники **133 національностей**, серед яких осіб *російської національності* - 20,7% від загальної кількості населення області, *болгарської* – 6,13%, *молдавської* – 5,03%, *гагаузької* – 1,12 %, *білоруської* – 4,9%, *єврейської* – 0,54%, тощо. Найбільшою строкатістю в етнічному плані відрізняється **Придунайський регіон Одещини**, де компактно проживають представники гагаузької, молдавської, албанської, болгарської меншин (до речі, молдавська громада Одещини становить понад 40% українських молдаван і є найбільшою в межах однієї області).

Така строката етнічна карта Одещини витворювалась століттями і в історії її формування можна виділити *три етапи*:

- 1) формування населення у складі Російської імперії – до початку ХХ ст.;
- 2) розвиток етнічних груп в Радянському Союзі – 1920–1991 роки;
- 3) існування і розвиток національних культур у незалежній Україні.

Протягом першого етапу відбувалось формування складу населення, освоєння краю та налагодження системи життєдіяльності. В цей час здійснювались **активні міграційні процеси**, які супроводжувались переселенням одних народів та залученням урядом населення з внутрішніх губерній Росії і жителів Центральної та Південно-Східної Європи (німці, серби, греки, болгари та інші). Разом з тим, царська влада змушена була враховувати і величезну за масштабом **стихійну колонізацію** – козацько-селянських втікачів з різних районів України.

Фактично держава проводила величезний соціальний експеримент, не будучи послідовною у тактиці. Внаслідок цього багато з етнічних груп різнились як за соціальними ознаками (статуси колоністів, козаків, державних селян тощо), так і територіально (інколи утворювались навіть окремі адміністративні одиниці, наприклад,

округи колоністів). Багатьом громадам були надані права самоврядування (наприклад, Ізмаїльському градоначальництву).

Більшість з груп мали **анклавно-кущову систему розселення** – окремі поселення з домінуванням представників того чи іншого етносу, які утворювали історичні мікрорегіони. Частина населення мешкала у бі- та полі-етнічному середовищі сільських та міських поселень, які стали контактними зонами. На побутовому рівні сформувались певні традиційні форми взаємодій, до яких можна віднести *полілінгвізм*, а також *запозичення окремих елементів культури та комплексів господарювання* (наприклад, городництва з болгарського досвіду, розведення кукурудзи – з молдавського, рибальства – з російського та українського тощо).

Протягом *другої половини XIX – початку XX ст.* уряд з одного боку почав здійснювати заходи з *уніфікації соціально-економічного становища* представників різних національностей, з іншого – *формував різні культурно-освітні умови* для окремих груп. Так, на початку XX століття українці, поляки, євреї, на відміну від болгар і німців, були позбавлені можливості розвивати власну культуру і навіть переслідувались за це. Загострились проблеми антисемітизму, що мало трагічні результати, особливо у містах краю. Ситуація дещо поліпшилася після 1905 року в зв'язку з загальною демократизацією у суспільстві. В цей період Одеса стає центром національно-визвольної боротьби греків, болгар, сербів, поляків.

Члени обласної громадської організації «Товариство індійської культури» сприяють поширенню інформації про історичну батьківщину

Наступний етап теж виявився неоднозначним. *За радянських часів* етнічні групи Одещини декілька разів отримували можливості для національного відродження. Зокрема, протягом 1920-х років на теренах Одещини свої національні сільські, селищні ради, а також національні райони мали болгари, німці, росіяни, молдавани, поляки, греки. Друкувались періодичні, художні та наукові видання мовами національних меншин. Створено більш ніж 4 тисячі національних середніх шкіл. Але вже у 1930-ті роки репресіям були піддані не лише окремі лідери національних рухів, але й цілі народи – почалися *депортації* німців, яких насильно виселяли до Сибіру, Середньої Азії, Уралу.

У південно-західних районах Одещини, що знаходились у той час під владою Румунії, становище нерумунського населення було також нелегким. В 1920–1930-ті роки проводилася жорстка *політика румунізації* та «*натуралізації*». В школах і навіть церквах визнавалася лише одна румунська мова. Спроби покращити ситуацію, які інколи виливались в повстання, безжально придушувались.

Не менш трагічні наслідки для поліетнічного складу Одещини мала *Друга світова війна*, яка забрала мільйони життів і під час якої відбувався цинічний *геноцид* євреїв та циган, винищувались представники інших національностей.

**Під час зустрічі Президента Республіки Молдова
Вороніна з молдавською громадськістю
в рамках візиту до Одещини**

У повоєнні часи відбулися *масові міграції*, які дещо змінили традиційне розселення етнічних груп. По-перше, на «вільні» землі (в минулому німецьких та єврейських поселенців) переселяються мешканці густозаселених областей України та Росії. По-друге, посилюється *процес урбанізації* за рахунок притоку нового населення у міста краю в результаті регіональних і зо-

внiшнiх мiграцiй. Державна полiтика сприяє русифiкацiї населення рeгiону, зменшенню його етнiчної виразностi, сприяє формуванню унiверсальних форм i елементiв життя.

Третiй етап розвитку нацiональних меншин Одещини пов'язаний з процесами унезалежнення України, коли наприкинцi 80-х рокiв ХХ столiття в умовах перебудови i гласностi розпочався **процес організаційного оформлення національно-культурних товариств**. Спочатку вони функцiонували на базi українських товариств дружби i культурних зв'язкiв iз закордонням, використовуючи їх примiщення i кошти. Але на противагу таким офiцiйним товариствам, що перебували пiд контролем компартiйних структур, з часом почали засновуватися альтернативнi об'єднання, на чолi яких постали представники творчої iнтелiгенцiї, учасники правозахисного руху, окремi дисиденти i навiть господарники.

Пiсля проголошення незалежностi України, яку пiдтримали представники рiзних нацiональностей, цей рух набув свого подальшого розвитку.

Демократизацiя українського суспiльства, включенiсть нашої держави до глобалiзацiйних процесiв *сприяли зростанню за останнi 20 рокiв притоку iноземцiв*. Серед них – свого часу депортованi за нацiональною ознакою особи, що повернулись до Одещини; бiженцi; вимушенi переселенцi з районiв збройних конфлiктiв на теренах колишнього СРСР, зокрема Закавказзя, Приднiстров'я, Пiвнiчного Кавказу; велика кiлькiсть iноземцiв, якi перебувають на теренах Одещини *у справах бiзнесу та навчання*. Формуються новiтнi етнiчнi меншини (афганськi, нiгерiйськi, в'єтнамськi, китайськi тощо), якi стають досить стабiльним елементом етнонацiональної структури суспiльства.

Все це ще бiльше урiзноманiтнює етнiчну палiтру рeгiону, а вiдтак потребує особливої уваги органiв державної влади.

При цьому устрiй життя, що iсторично склався на Одещинi, спiльна праця, добросусiдськi вiдносини створили позитивний фон мiжетнiчного спiлкування та навiть певного запозичення окремих культурних елементiв представниками рiзних етносiв. З метою збереження цього факту, на Одещинi налагоджене

**Учасники семінару для вчителів російської мови та літератури,
проведеного за ініціативи товариства «Русич»**

плідне співробітництво органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських організацій національних меншин. Ми прагнемо того, щоб наявний плюралізм культур завдяки встановленню діалогу між ними і надалі залишався нашим спільним багатством.

В структурі Одеської облдержадміністрації з 1997 року діє окремий структурний підрозділ, до компетенції якого належать питання реалізації державної етнонаціональної політики, сприяння збереженню і розвитку етнічної самобутності національних меншин України, задоволенню їх культурних, мовних та інформаційних потреб, сприяння діяльності громадських організацій, які створені національними меншинами України, щодо організації і проведення культурно-мистецьких та мовно-просвітницьких заходів, формування толерантності в суспільстві та запобігання розпалюванню міжетнічної ворожнечі. До цієї роботи також постійно залучені управління освіти і науки, управління культури і туризму облдержадміністрації, управління міграційної служби. У структурі облради діє відповідна профільна комісія.

Одеською облдержадміністрацією ведеться активна робота з національно-культурними товариствами області, які допомагають зберігати баланс між загальнонаціональними, регіональними і етнічними інтересами. Вони мають значний потенціал для відродження мови, традицій, збереження самобутньої культури, адже корені сучасного етнонаціонального руху можна знайти ще в XIX ст. Так, на початку XIX століття було утворе-

Ветеран етнонаціонального руху на Одещині А.А.Папуніді

но «Грецьке благодійне товариство», яке допомагало переселенню представників цього етносу. Діяльність грецької громади Одеси в позаминулому столітті стала вирішальним фактором в отриманні Грецією незалежності і звільнення грецького народу від османського ярма, адже саме тут була створена таємна грецька організація борців за визволення Греції «Філікі Етерія». З 1882 р., коли була створена «Ческа беседа», веде свою історію одеське чеське товариство. В кінці XIX ст. було засноване «Одеське товариство караїмів для поширення освіти і взаємної допомоги», а трохи пізніше «Одеське жіноче благодійне товариство караїмське» і «Одеське караїмське благодійне товариство». Також у кінці XIX - на початку XX ст. на Одещині з'являються польські товариства. Активно діяли болгарські і вірменські товариства. На жаль, історичні реалії радянської доби змусили згорнути діяльність переважної більшості національно-культурних товариств.

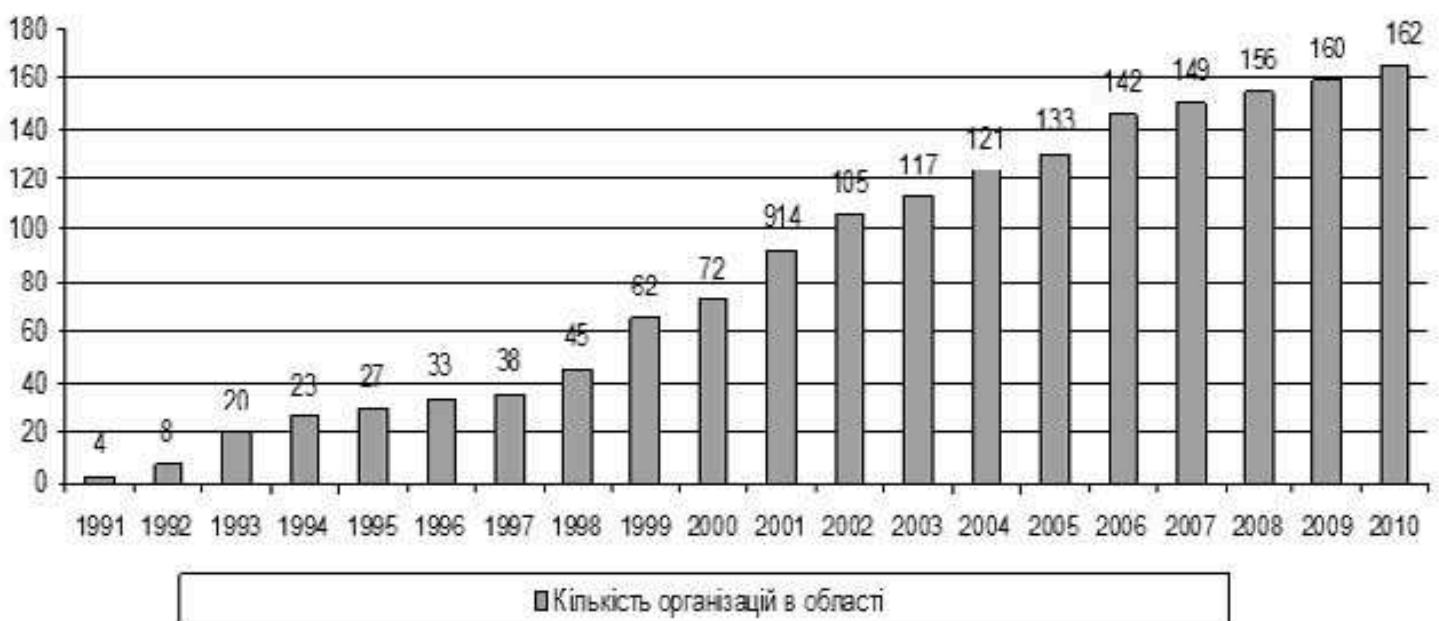
Однак, як тільки з'явилася перша можливість, активні одесити почали відновлювати національно-культурне життя. Вже 5 вересня 1988 року був зареєстрований *Одеський грецький клуб «Еллада»*, ініціатором створення якого став А. Папуніді. У 1989 році було зареєстровано *болгарське дружество*, у 1990 – *польське*. У лис-

топаді 1991 року виникла *Всеукраїнська асоціація корейців України*, статутним завданням якої було сприяння мирному об'єднанню півночі та півдня Корейського півострова, консолідації всієї нації, у тому числі корейців, котрі мешкають в Одеському регіоні. Трішки пізніше – вірменське, албанське, болгарське, чеське, корейське, осетинське, молдавське товариства, грузинське національно-культурне товариство «Сакартвело» та обласне німецьке національно-культурне товариство «Відергебурт». І цей процес надалі активно продовжувався.

Станом на січень 2011 року в Одесі і області діє понад 150 товариств різного рівня.

Досвід Одещини переконливо засвідчує, що розв'язання наявних актуальних завдань у сфері етнополітики в значній мірі залежить від удосконалення координації зусиль і об'єднання фінансово-матеріальних ресурсів органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадянського суспільства у проведенні системи організаційно-практичних заходів, спрямованих на реалізацію державної етнополітики, розвиток етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності етнічних спільнот України, забезпечення зміцнення соціально-політичної стабільності, утвердження міжетнічної, міжконфесійної злагоди в українському суспільстві.

ДИНАМІКА ЗМІН
кількості національно-культурних товариств, що діють на Одещині
(станом на 01. 01. 2011)

Облдержадміністрацією було враховано, що становлення місцевого самоврядування, високий ступінь етнічної самоорганізації значною мірою обумовлюють автономність суб'єктів етнонаціональної політики і, по суті, виключають командні методи у проведенні цієї політики державними органами, а відтак ставлять завдання налагодження діалогу і співпраці між суб'єктами державної влади та національно-культурними інституціями громадянського суспільства. Налагоджувати активний та плідний діалог між ними, оперативно вирішувати назрілі питання допомагає **Рада представників національно-культурних товариств Одеської області**, яка діє з 1999 року.

Враховуючи *ст. 17 та 18 Рамкової конвенції про захист національних меншин*, в області підтримується налагодження контактів національних меншин області з етнічними батьківщинами, з регіонами близького та далекого зарубіжжя в сфері науки, культури, економіки та освіти. Одещина є *дійсним членом 7 європейських регіональних організацій*: **Асамблеї європейських регіонів** (з 1992 р.), **Робочої співдружності придунайських країн** (з 1994 р.), **Єврорегіону «Нижній Дунай»** (з 1998 р.), **Асоціації європейських прикордонних регіонів** (з 2001 р.), **Конференції приморських регіонів Європи** (з 2004 р.), **Асамблеї європейських виноробних регіонів** (з 2004 р.) та **Асоціації транскордонного співробітництва «Єврорегіон Нижній Дунай»** (з 2008 р.). У Одесі діє 8 Генеральних консульств іноземних держав, 1 консульство, 5 Почесних консульств, діють Консульський Представник Посольства Італії і Перший Секретар Посольства Держави Ізраїль в Україні.

При підтримці держави здійснюється *комплекс організаційно-практичних та культурно-просвітницьких заходів*, що сприяють гармонізації міжетнічних відносин, налагодженню взаємодії представників національних меншин з історичними батьківщинами. Цікавим досвідом спільної діяльності є проведення Інтеретнічних **форумів Єврорегіону «Нижній Дунай»**, що з 1999 року проводяться раз на два роки в м.Галац (Румунія), м.Ізмаїл (Одеська область) та м.Кагул (Молдова). У роботі форумів беруть участь вчені, керівники громадських об'єднань національних спільнот, фольклорні колективи, майстри декоративно-прикладного мистецтва, представники

бізнесових кіл та офіційні особи. У рамках заходів проводяться виставки декоративно-прикладного мистецтва, книжкові виставки, міжнародні науково-практичні конференції, гала-концерти, прес-конференції. У 2011 році планується проведення **фестивалю етнічних культур «Вінок Дунаю»**, що проводитиметься при підтримці Європейського Союзу в рамках загальної операційної програми Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013 за участю майстрів і художніх колективів різних національностей в м.Одесі. Організатором фестивалю виступило «Агентство регіонального розвитку» у партнерстві з Культурним центром «Нижній Дунай» м.Галац (Румунія) за участі Одеської обласної державної адміністрації.

Особливо яскраво позитивний ефект від реалізації можливостей взаємодії національної меншини з історичною батьківщиною проявився під час **вирішення проблем облаштування раніше депортованих німців**, що у 1992 році почали повертатись в Одеську область. Для реалізації міжурядової Угоди між Україною та ФРН про співпрацю у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні, в 1993 році Німецьким товариством з технічного співробітництва було засновано **Благодійний фонд «Товариство розвитку»**. Була затверджена й реалізувалась *«Програма повернення депортованих німців в Одеську область на 1995–2000 рік»*. Будівництво капітального житла для депортованих почалося у травні 1993 року. За цей час українською стороною в Березівському районі в с. Кудрявці побудовано 12 житлових будинків (1 535 м²), введені в дію 2,9 км водопроводу, 2,9 км лінії електропередач, дві скважини питної води потужністю 0,14 тис.м³ за добу, збудована дорога до села. В с. Петрівка Комінтернівського району побудовано 44 житлових будинки (4 133 м²), в с. Новоселівка Роздільнянського району побудовано 1 житловий будинок (82 м²), в с. Петродолинському Овідіопольського району побудовано 25 житлових будинків (3076 м²).

За рахунок іноземних інвестицій з 1992 по 2000 роки було побудовано 41 будинок в с. Новоградівці Овідіопольського району, 50 будинків в Доброолександрівці, 40 будинків в с. Кудрявці Березівського району, куплено 2 будинки та 5 квартир для осіб німецької національності, введено в дію школу на 180 учбових місць і ФАП на 10 візитів за зміну. Крім того побудовано інженерні мережі селищ

Доброолександрівки та Новоградівки Овідіопольського району. В 2001 році житлове будівництво було завершено і основні зусилля об-держадміністрації та органів місцевого самоврядування, спільно з німецькою стороною, спрямовувались на створення робочих місць, розширення соціальної інфраструктури, допомогу в реалізації культурно-освітніх заходів.

Урядом Респу-бліки Болгарія під час карантину у листопаді 2009 року за ініціативи **Асоціації болгар України** було надано *допомогу ліками та медичною апаратурою жителям півдня Одеської області*, де компактно проживають представники болгарського етносу, на суму 150 тис. євро. **Посольство Чеської Республіки** підтримує про-

**Відзначення Дня рідної мови
учнями національних шкіл недільного типу**

ведення міжнародної науково-практичної конференції «Гусівські читання», ініційоване товариством «Чеська бесіда», допомагає діяльності чеської недільної школи. **Консульство Республіки Польща** підтримує проведення святкових заходів польського товариства, направляє викладачів до створеної ним недільної школи, допомагає з підручниками. Доброю традицією стали активні взаємозв'язки **Генерального Консульства Росії** в м.Одесі, **Генерального консульства Республіки Греція** в м. Одесі, **Посольства Держави Ізраїль** в Україні з національно-культурними товариствами, зокрема, щодо поповнення бібліотек літературою національними мовами, залучення дітей та молоді до участі в міжнародних фестивалях та конкурсах, сприяння їх участі в оздоровленні дітей. Активно взаємодіють з національними діаспорами й офіційні представництва інших країн.

В Одеському регіоні ведеться системна робота для забезпе-

Під час традиційного спільного відзначення новорічних свят членами Ради представників національно-культурних товариств Одеської області

чення міжнаціонального миру і злагоди, розвитку культури і національної самобутності представників різних етносів. Важливими напрямками роботи є *забезпечення інформаційних, освітніх, соціально-гуманітарних потреб представників різних національностей; оптимізація наукової діяльності і сприяння науковим дослідженням в етнонаціональній сфері; сприяння задоволенню освітніх потреб національних меншин і поширенню мережі освітніх закладів шляхом створення недільних національних шкіл і шкіл з викладання мовами меншин; привертання уваги до розвитку традиційних народних ремесел; попередження проявів ксенофобії, національної дискримінації.*

В області забезпечується **право вільного розвитку і використання мов національних меншин**, створюються сприятливі умови для їх вивчення та забезпечення шкіл висококваліфікованими кадрами. Створено необхідні умови для задоволення потреб на-

селення області у вихованні та навчанні дітей і юнацтва державною мовою та мовами національних меншин. Мережа шкіл приводиться у відповідність до національного складу населення. У 2011-2012 навчальному році в області функціонують 109 загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання, 6 – з молдовською мовою навчання. У 147 загальноосвітніх навчальних закладах навчання ведеться двома або трьома мовами:

- українською і російською – 135
- українською і молдовською – 6;
- російською і молдовською – 3;
- українською, російською, молдовською – 2;
- українською, російською, болгарською – 1.

У порівнянні з минулим роком кількість закладів, у яких навчання ведеться двома або трьома мовами, збільшилася на 6 одиниць.

Мови національних меншин можуть вивчатись у загальноосвітніх навчальних закладах області як мова навчання, як предмет і як факультатив. Як предмет та факультативно учні вивчають *російську, іврит, молдовську, болгарську, гагаузьку, польську, ідиш, грецьку* та інші мови. Облдержадміністрація постійно підтримує діяльність національних шкіл недільного типу.

Для забезпечення якісного викладання мов і літератур національних меншин в області існує мережа вищих навчальних закладів, що готують фахівців з відповідних предметів. Серед таких закладів можна назвати *Одеський національний університет ім.І.І.Мечнікова*, який готує викладачів російської мови та літератури, болгарської мови та літератури; *Ізмаїльський державний педагогічний університет*, в якому проводиться цільовий набір випускників шкіл з молдовським та болгарським складом учнів з подальшим працевлаштуванням у загальноосвітні навчальні заклади. *Білгород-Дністровський педагогічний коледж* готує педагогічні кадри для роботи в початкових класах шкіл з болгарським і молдовським складом учнів.

Проводиться систематична робота з підвищення фахового рівня вчителів закладів освіти з національним складом учнів. На базі Одеського обласного інституту удосконалення вчителів щорічно

проходять курси підвищення кваліфікації вчителі російської, молдовської, болгарської мов та літератур.

У 2010 році на сесії облради було прийнято **Програму підтримки розвитку національних меншин та діяльності національно-культурних товариств на 2010–2012 роки**. Це дає можливість організовувати науково-практичні конференції, фінансувати проведення різноманітних заходів за пропозиціями національно-культурних товариств.

Не менше уваги приділяється облдержадміністрацією **задоволенню культурних потреб національних спільнот**. В області проводяться Дні та тижні російської, ромської, польської, грецької, албанської, білоруської, грузинської, гагаузької культур, відзначаються пам'ятні дні для представників різних національностей дати. Вже традиційними стали національні фестивалі і свята: молдовські - «Флоріле Далбе» і «Мерцішор», Всеукраїнський фестиваль молдавської культури «Дністровська хвиля», присвячений Дню незалежності України та Дню Республіки Молдова; болгарські - «Гергієв ден» і День бессарабських болгар; свято чехів «Плес»; польське «Ламання облатки» та Всеукраїнський фестиваль дитячої польської пісні; Міжнародний фестиваль в'єтнамських бойових мистецтв «В'єтнам»; російське свято «Масляна» та фестиваль російської культури «Калинка»; грецьке свято «ОХІ»; азербайджанське «Навруз»; індійські «Холі» та «Діпавалі»; корейська «Кореяда» та багато інших.

В області діє *Всеукраїнський центр болгарської культури*, працюють обласні центри національних культур у м.Ізмаїлі та м.Рені, болгарської культури в м.Болграді, *Будинок польський, центр гагаузької та грецької культур* в Одесі. У районах Одещини органами державної влади фінансово та організаційно підтримується діяльність *95 Будинків культури*, на базі яких діють понад 500 національних самодіяльних фольклорних колективів різних жанрів.

Крім того, знаними на Одещині та за її межами є ансамбль вірменського народного танцю «*Барекамутюн*» («Дружба») під керівництвом *Хачатура Абаджяна*; колектив товариства «Україна-Ізраїль» «*Шемеш*», незмінним керівником якого є *Мері Гутахова*; ансамбль польського товариства «*Незапоминайки*» під керівництвом *Олени Барцевіч*; зразковий ансамбль грузинського танцю «*Сакартвело*» під

керівництвом Акакія Якобішвілі й хореографа Ірми Хуцидзе; танцювальний колектив «Сяма» («Небо») під керівництвом Сяни Мамедової, що діє при Одеській обласній регіональній організації Конгресу азербайджанців України; вокальний ансамбль «Чеська рапсодія» під керівництвом Людмили Кисельової та хореографічний колектив на чолі з Наталією Єрьоменко, що діють при товаристві «Чеська родина»; різнопланові колективи грецької діаспори – жіночий ансамбль понтійського танцю «Оморфулес» (керівник А.Поліхроніді), дитячий вокальний при недільній школі с. Свердлово (керівник С.Сіроштан), «Астері» (керівник О.Каблікова), «Мрія» (керівник С.Шевцова), молодіжний етнографічний театр «Інігі» (керівник І.Голобородько), театр «Ніконій» (Н.Голобородько) та інші.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про національні меншини в Україні», на обласному радіо та телебаченні діють російська, молдавська, болгарська та гагаузька редакції. З обласного бюджету підтримуються газети «Роден край», «Луцаферул», «Вірменський вісник», грецька газета «Одісос». Виходять газети єврейської громади, має друковане видання Асоціація болгар України та сирійська громада.

З метою підвищення зацікавленості у вивченні національних мов національно-культурними товариствами та органами державного управління проводиться **святкування днів і тижнів рідної мови** в закладах освіти області й національних школах недільного типу; обласні олімпіади з російської, молдавської, болгарської, гагаузької, албанської, німецької, польської, чеської мови та літератури; Дні слов'янської писемності і культури; інтелектуальні ігри про знання мов, культур і традицій різних народів; щорічні фестивалі мов; семінари з вивчення болгарської, російської, молдавської мови для студентів; навчальні семінари для вчителів, які працюють з ромськими дітьми; відкриті інтернет-олімпіади з російської мови і літератури; міжкультурний захід з міжнародного молодіжного обміну «Тризвуччя», що об'єднує молодь України, Австрії та Німеччини тощо.

З метою збереження і розвитку національної самобутності, популяризації творчості національних меншин, формування атмосфери толерантності, спільними зусиллями щорічно проводиться понад ста заходів національно-культурного спрямування.

Облдержадміністрацією постійно підтримується **проведення науково-практичних конференцій та симпозіумів**, під час яких науково осмислюються етнокультурні процеси, що відбуваються на теренах України та Одещини. Так, були проведені міжнародний семінар «*Дунай. Шлях до усвідомлення європейської культурної ідентичності*» (1998 р.); міжнародні науково-практичні конференції «*Болгаро-українські історичні зв'язки та їх вплив на розвиток культури південно-українських болгар*» (1997 р.), «*Молдовани України: історична ретроспектива та сучасність*» (1999 р.), «*Українська ментальність: діалог світів*» (2004 р.), «*Історія німців Причорномор'я та українсько-німецькі культурні зв'язки*» (2004 р.), «*Болгари Північного Причорномор'я*» (2001-2010 рр.) та міжнародний науковий симпозіум «*Трансформація традиційної культури в умовах глобалізації*» (2009 р.), організований при підтримці Посольства Королівства Норвегії в Україні.

Цікавими для широкого загалу були *регіональні науково-практичні конференції*: «*Конституція України та відродження культур національних меншин*» (1996 р.), «*10 років разом: здобутки і проблеми культурного розвитку багатонаціональної Одещини*» (2001 р.), «*Міжетнічна взаємодія як інструмент стабілізації суспільства*» (2004 р.), «*Вирішення питань етнонаціональної політики на Одещині*» (2006 р.), «*Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин: перспективи реалізації в Україні*» (2008 р.), «*Збереження культурної незалежності та сучасні тенденції в контексті прав національних меншин*» (2011 р.).

Надзвичайно важливим є проект з *вивчення культури росіян-липован* та проведення міжнародних конференцій «*Липоване: история и культура русских старообрядцев*», що вже протягом 10 років реалізується в області Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова, облдержадміністрацією та російськими національно-культурними товариствами.

У 2010 році було започатковано щорічне проведення «*Одеських етнографічних читань*», участь у яких беруть етнологи, мистецтвознавці, фольклористи, філологи, історики з різних регіонів України, Росії та Польщі.

Спільними зусиллями державних органів та громадських організацій знаходяться нові аспекти культурно-просвітницької роботи. Цікавим напрямком роботи стало створення в 2009 році *музею*

пам'яті Голокосту в м.Одесі, видання циклу методичних розробок для національних шкіл недільного типу, видання в електронному варіанті матеріалів україно-болгарських конференцій, які проводилися протягом останніх 10 років, формування електронної бібліотеки мовами національних меншин, створення в газеті «Одеські вісті» сторінки «Сузір'я дружби», присвяченої національним меншинам Одещини, продовження виходу в ефір телепрограми «Багатонаціональна Одещина», створення іменної колекції управління та Ради національно-культурних товариств Одеської області в обласному архіві, видання інформаційного бюлетеня Ради представників національно-культурних товариств «Багатонаціональна Одещина». Активно формуються молодіжні національні товариства, вивчається можливість створення центрів толерантності.

Вся ця діяльність формує особливий морально-психологічний клімат толерантності, що дозволяє не просто співіснувати представникам різних національностей, а плідно, конструктивно взаємодіяти, створювати спільне життя, сприяти сталому розвитку регіону.

Під час проведення міжнародної науково-практичної конференції «Історія німців Причорномор'я та українсько-німецькі культурні зв'язки» в м.Одесі

Метою спільної діяльності громадських організацій, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування є **збереження етнокультурного багатоманіття Одещини**, яке вважається одним з важливих чинників її сталого розвитку, а також **формування загальногромадянської ідентичності, міжнаціональної толерантності, поваги до релігій і культур, традицій різних народів**.

**МЕТА СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ,
ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ
ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

**ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЕТНОКУЛЬТУРНОГО
РІЗНОМАНІТТЯ ОДЕЩИНИ,
ЩО ІСТОРИЧНО СКЛАЛОСЯ
І Є ЧИННИКОМ ЇЇ
СТІЙКОГО РОЗВИТКУ**

**ФОРМУВАННЯ
ЗАГАЛЬНОГРОМА-
ДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ,
МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТ-
НОСТІ, ПОШАНИ ДО РЕЛІГІЙ,
КУЛЬТУР, ТРАДИЦІЙ РІЗ-
НИХ НАРОДІВ**

**ДОСЯГНЕННЯ СУСПІЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ,
ПОЛПШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ
РЕГІОНУ, ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ**

Все це, в кінцевому рахунку, сприяє досягненню громадянської стабільності, покращенню інвестиційної привабливості регіону та підвищенню якості життя.

Важливим є те, що національно-культурне відродження етнічних меншин, розвиток їхньої освіти і культури, задоволення інформаційних потреб відбувається в органічній єдності із відродженням національно-культурного життя українського народу. Духовні здобутки кожної національної меншини водночас збагачують культуру України, закладають дієву основу для міжнаціональної єдності та співпраці.

Ярослава Різникова